

Sygn.akt III AUa 107/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2015r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Piotr Prusinowski (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SA Bohdan Bieniek

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 września 2015 r. w B.

sprawy z odwołania S. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o emeryturę

na skutek apelacji wnioskodawcy S. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 1 grudnia 2014 r. sygn. akt III U 382/14

oddala apelację.

Sygn akt III AUa 107/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawca S. R. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 8 kwietnia 2014 r. odmawiającej prawa do emerytury. Podniósł, że był kierowcą samochodu ciężarowego, co nie zostało uwzględnione przez organ rentowy.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 1 grudnia 2014 r. oddalił odwołanie. Sąd ten ustalił, że wnioskodawca spełnia wszystkie, poza jednym, warunki do uzyskania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W ocenie Sądu odwołujący nie legitymuje się wymaganym 15 letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. W tym zakresie Sąd podniósł, że uwzględnienie wszystkich deklarowanych przez skarżącego okresów (zatrudnienie od 1 października 1976 r. do 31 marca 1981 r. w Spółdzielni (...) w S., od 1 stycznia 1985 r. do 5 lipca 1990 r. w Wojewódzkim Zakładzie (...) w S., od 6 lipca 1990 r. do 12 kwietnia 1991 r. i od 1 czerwca 1991 r. do 28 sierpnia 1991 r. w Spółdzielni (...) w S.) nie pozwala na skompletowanie 15 lat pracy w szczególnych warunkach (okresy te wynoszą jedynie 14 lat, 5 miesięcy i 1 dzień). Sąd pierwszej instancji nie dostrzegł podstaw do zaliczenia do tego stażu okresu służby wojskowej przypadającej w okresie od dnia 24 kwietnia 1974 r. do dnia 13 kwietnia 1976 r. Wskazał, że przed wojskiem wnioskodawca nie był zatrudniony, a po zakończeniu służby odwołujący się pomagał rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Biorąc pod uwagę, że wcześniejsza emerytura przysługuje wyłącznie

pracownikom, Sąd pierwszej instancji nie znalazł podstaw do uwzględnienia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu służby wojskowej.

Apelacje złożył S. R.

Nie formułując zarzutów i wniosków apelacyjnych stwierdził, że okres służby wojskowej powinien zostać uwzględniony do stażu warunkującego prawo do emerytury. Podkreślił, że w wojsku był kierowca samochodu ciężarowego.

Z całokształtu apelacji można wnosić, że skarżący domaga się zmiany wyroku i przyznania prawa do emerytury.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd odwoławczy akceptuje ustalenia faktyczne i ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy w Suwałkach, co zwalnia od prowadzenia ponownych rozważań.

Dopuszczalność uwzględnienia okresu służby wojskowej była już przedmiotem wypowiedzi orzeczniczych. Ostatnio dotychczasowy dorobek jurysdykcyjny został przedstawiony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., III UZP 4/15 (nie publ.). Rozważania zawarte w tym orzeczeniu są pomocne w przedmiotowej sprawie. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13 OSNP 2014, nr 3, poz. 42, w której przyjęto, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się -na warunkach wynikających z tego przepisu -do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym stosownie do art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W uzasadnieniu tej uchwały powiększony skład Sądu Najwyższego stwierdził, że rozstrzygany problem nie dotyczy ujmowania zasadniczej służby wojskowej jako okresu składkowego (albo zaliczanego w rozumieniu poprzednich regulacji emerytalnych), lecz sprowadza się do określenia, czy ta służba jest równoznaczna z okresem pracy w szczególnych warunkach, wymaganym do nabycia wcześniejszej emerytury. Sąd Najwyższy wyraźnie zaznaczył, że na gruncie przepisów ubezpieczeniowych okres zasadniczej służby wojskowej nie jest obecnie i nigdy nie był okresem zatrudnienia (pozostawania w stosunku pracy), a to oznacza, że w okresie odbywania zasadniczej służby wojskowej żołnierz nie był pracownikiem zatrudnionym w szczególnych warunkach. Uwzględnienie okresu tej służby w stażu ubezpieczeniowym (jako okresu zaliczanego, albo równorzędnego), było możliwe -co najwyżej -tylko na podstawie odrębnego przepisu. Zgodnie z obowiązującym przed dniem 1 stycznia 1975 r. brzmieniem art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL, okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zaliczał się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby albo w tej samej gałęzi pracy. Dodatkowo art. 106 ust. 1 tej ustawy nakazywał pracodawcy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do zasadniczej służby wojskowej, do jego zatrudnienia na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszeregowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia. Z kolei szczegółowe zasady zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia zostały uregulowane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318 ze 10 zm.), które w § 5 ust. 1 ustalało, że pracownikowi, który podjął zatrudnienie po odbyciu służby, należało zaliczyć okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w danym zakładzie lub gałęzi pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z przywołanych regulacji -zdaniem powiększonego składu Sądu Najwyższego -wynikała zasada, zgodnie z którą pracownikowi, który we wskazanym terminie (30-dniowym) po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę u tego pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do tej służby, okres służby był wliczany do okresu zatrudnienia w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku

lub w określonym zawodzie. Przepisy ustanawiały zatem fikcję prawną, z której wynikało, że pracownik zatrudniony w szczególnych warunkach, który po zakończeniu czynnej służby wojskowej powrócił do tego samego zatrudnienia w odpowiednim terminie, zachowywał -w okresie pełnienia tej służby -status pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów emerytalnych. Powyższa zasada nie obowiązywała jednak wówczas, gdy okres służby wojskowej przypadał w innym czasie niż okres zatrudnienia. W końcowej części uzasadnienia uchwały powiększony skład Sądu Najwyższego podkreślił, że regulacje prawne w zakresie szczególnych uprawnień związanych z pełnieniem zasadniczej służby wojskowej, obowiązujące w poprzednim stanie prawnym, miały zastosowanie nie tylko w sferze prawa pracy, ale również w zakresie kwalifikowania takiej służby do okresów ubezpieczenia społecznego. Jeżeli zatem pracownik spełnił warunki powrotu do poprzedniego zatrudnienia, to zachował „ciągłość pracy”, a okres zasadniczej służby wojskowej należy traktować jako zatrudnienie na takich samych warunkach, jak przed datą powołania do tej służby.

Rozważania prawne zawarte w opisanej wyżej uchwale powiększonego składu Sądu Najwyższego znalazły odzwierciedlenie w kilku późniejszych orzeczeniach, w których -do celów emerytalnych -poddawano kwalifikacji okresy niezawodowej służby wojskowej pełnionej przez ubezpieczonych do 31 grudnia 1974 r. (por. przykładowo wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2014 r., (...) 96/13, LEX nr 1498597; z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 349/12, LEX nr 1660824 11 oraz z dnia 8 kwietnia 2014 r., II UK 424/13, LEX nr 1466629, a także wyroki Sądów Apelacyjnych w Gdańsku z dnia 14 listopada 2013 r., III AUa 369/13, LEX nr 1415843; w Ł. z dnia 23 stycznia 2014 r., III AUa 422/13, LEX nr 1430714; w B. z dnia 8 lipca 2014 r., III AUa 148/14, LEX nr 1493855, w Ł. z dnia 11 lipca 2014 r., III AUa 96/14, LEX nr 1511682 oraz w S. z dnia 16 października 2014 r., III AUa 105/14, LEX nr 1624028). Z wymienionych orzeczeń można wyprowadzić generalny wniosek, zgodnie z którym zaliczenie okresu niezawodowej służby wojskowej do okresu pracy w szczególnych warunkach, od czego zależy ustalenie prawa do emerytury w obniżonym wieku, jest możliwe w sytuacji, gdy pracownik wykonujący pracę w szczególnych warunkach został powołany do wojska i po zwolnieniu ze służby wojskowej w przepisany termin zgłosił powrót do tej samej pracy, którą wykonywał bezpośrednio przed rozpoczęciem służby. Innymi słowy, gdyby się okazało, że pracownik bezpośrednio przed powołaniem do niezawodowej służby wojskowej oraz bezpośrednio po jej zakończeniu nie świadczył pracy w warunkach szczególnych, to okres takiej służby nie powinien zostać mu zaliczony do stażu emerytalnego w warunkach szczególnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 217/13, LEX nr 1408683).

Poza sytuacjami typowymi, wskazanymi powyżej, w orzecznictwie odniesiono się do sytuacji bardziej złożonych. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2014 r., I UK 442/13, LEX nr 1491097, nawiązano do sytuacji faktycznej, w której powołanie do zasadniczej służby wojskowej dotyczyło osób niepozostających w stosunku pracy. W wyroku tym uznano, że czas zasadniczej służby wojskowej zalicza się do okresu pracy wymaganego do nabycia emerytury w niższym wieku emerytalnym (na zasadach wynikających z art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) także wtedy, gdy żołnierz przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej nie był (w ogóle) zatrudniony, ale po zwolnieniu z tej służby w ciągu 30 dni podjął zatrudnienie i pracował w szczególnych warunkach pracy. Spór w tej sprawie koncentrował się wokół problemu, czy do okresu pracy w szczególnych warunkach można zaliczyć okres zasadniczej służby wojskowej od 25 kwietnia 1972 r. do 9 kwietnia 1974 r., po której (25 kwietnia 1974 r.) ubezpieczony rozpoczął pracę jako kierowca samochodu ciężarowego, jeśli przed rozpoczęciem służby wojskowej w ogóle nie pozostawał w stosunku pracy (pracował w gospodarstwie rolnym). Uzasadniając twierdzącą odpowiedź na tak postawione pytanie, Sąd Najwyższy wyszedł między innymi z założenia, że osoby, które przed powołaniem do służby wojskowej nie podjęły („nie zdążyły”) podjąć zatrudnienia, ale w stosunkowo krótkim czasie (w ciągu 30 dni) po odbyciu służby wojskowej zatrudniły się i pracowały w szczególnych warunkach, nie powinny być traktowane gorzej niż ubezpieczeni, którzy przed wcieleniem do wojska „zdążyli” rozpocząć zatrudnienie w warunkach szczególnych i kontynuowali je po przerwie spowodowanej służbą wojskową. Dotyczy to zwłaszcza przypadków, w których osoba odbywająca służbę wojskową uzyskiwała w trakcie tej służby stosowne kwalifikacje zawodowe (np. uprawnienia do kierowania samochodami ciężarowymi). Zdaniem Sądu Najwyższego wyrażonym w tym wyroku, łącznikiem obu tych sytuacji jest przede wszystkim to, że po służbie wojskowej żołnierze (rezerwy) podejmują pracę w szczególnych warunkach w krótkim czasie (w ciągu 30 dni), a po drugie, że służba wojskowa stanowi takie samo obciążenie dla osoby, która przed rozpoczęciem służby była już zatrudniona (choćby w szczególnych warunkach), jak i dla osoby,

która przed służbą wojskową wcale nie pracowała. Na podstawie art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji RP można więc zasadnie wywodzić, że zatrudnienie (brak zatrudnienia) ubezpieczonego przed rozpoczęciem służby wojskowej nie stanowi cechy, która dostatecznie usprawiedliwiłaby różnicowanie sytuacji prawnej ubezpieczonych w zakresie nabywania przez nich uprawnień emerytalnych z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Transponując wskazane poglądy na grunt niniejszej sprawy, należy zauważyć, że sytuacja wnioskodawcy jest nieco odmienna. Wprawdzie rozpoczął on służbę wojskową nie posiadając statusu pracownika, to jednak po jej zakończeniu w terminie 30 dni nie podjął zatrudnienia. Szczegółowe zasady zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia zostały uregulowane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. Nr 44, poz. 318 z późn zm.), które w § 5 ust. 1, wskazało, że pracownikowi, który podjął zatrudnienie po odbyciu służby, zaliczało się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w danym zakładzie lub gałęzi pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie (rozporządzenie to obowiązywało do 31 sierpnia 1979 r., kiedy zostało uchylone z dniem 1 września 1979 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 września 1979 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i osób spełniających zastępczo obowiązek służby wojskowej oraz członków ich rodzin (Dz.U. Nr 21, poz. 125). Rozwinięciem powyżej zasady był § 7 ust 1 rozporządzenia. Stwierdzono w nim, że żołnierzowi, który z ważnych przyczyn nie podjął poprzedniego zatrudnienia albo przed powołaniem do służby nie był zatrudniony, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień określonych w § 5 ust. 1, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia ze służby wojskowej zgłosił do urzędu właściwego terenowego organu administracji państwowej wniosek o skierowanie do pracy i na podstawie tego skierowania podjął pracę albo podjął pracę w tym terminie bez skierowania tego urzędu.

Ze stanu faktycznego ustalonego przez Sąd pierwszej instancji, nie kwestionowanego w apelacji, wynika, że wnioskodawca po zakończeniu służby wojskowej w dniu 13 kwietnia 1976 r. nie podjął w ciągu 30 dni zatrudnienia pracowniczego. Wnioskodawca nie wykazał również, że w tym terminie zgłosił do urzędu właściwego terenowego organu administracji państwowej wniosek o skierowanie do pracy i na podstawie tego skierowania podjął pracę. Jasne jest, że apelujący po opuszczeniu wojska pracował na gospodarstwie rolnym rodziców i dopiero w dniu 1 października 1976 r. nawiązał stosunek pracy.

Przeprowadzone rozważania upewniają, że nie ma podstaw prawnych do uwzględnienia skarżącemu okresu służby wojskowej do stażu pracy w szczególnych warunkach. Stało się to podstawą do oddalenia jego apelacji (art. 385 k.p.c.).